

HANDLEDARENS OCH HANDLEDNINGENS ROLL I KLASS- OCH EKLASSTANDEM

Vasa övningsskola
Våren 2018
Åsa Löf

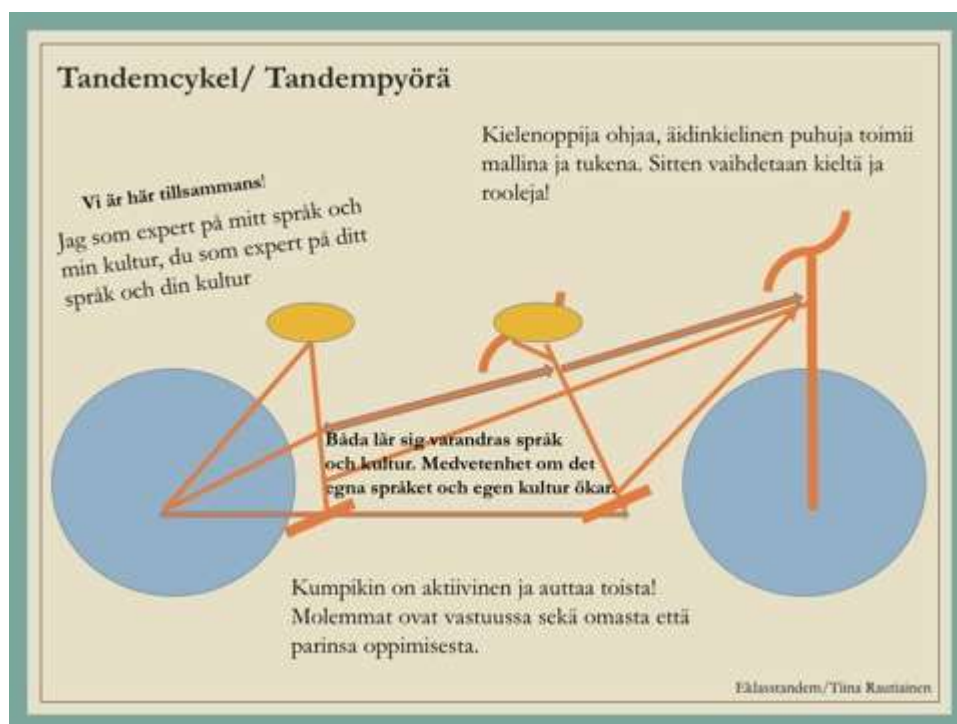
INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	3
Tandem i praktiken	4
Tandempedagogiken i relation till grunderna för läroplanen	6
Lärarens roll som handledare, expert och coach	6
Läraren som språklig mentor och språklig expert	8
Uppgiftstyper och arbetssätt i tandem	10
Handledning av lärarstuderande enligt den narrativa, pragmatiska och integrativa handledningsorienteringen	12
Källförteckning	15

Inledning

Tandem inom språkinlärning innebär att två personer med olika modersmål bildar ett tandempär och lär sig varandras språk i interaktion och ömsesidigt samarbete. Språken används turvis och tandempartnerna fungerar därmed turvis som lärandepartner på sitt tandemspråk (målspråk) och turvis som stöd och språkmodeller på sitt eget modersmål. I klass- och eklasstandem tillämpas tandem i skolkontext som modell för språkundervisning i språkligt blandade undervisningsgrupper inom finska och svenska.

Tandemundervisning skapar möjligheter att öva målspråket med en jämnårig modersmålsanvändare och att diskutera och samarbeta kring aktuella teman anknutna till ungdomarnas vardag. Tandem som modell för språkundervisning kan beskrivas som en tandemcykel, som elever från två olika språkgrupper tillsammans cyklar med och hjälper och stöder varandra. De orienterar sig genom ett landskap av språk, observerar det tillsammans och hjälper varandra att förstå nya saker som kommer emot. Grunderna för läroplanen kan beskrivas som den karta som styr orienteringen i det språkliga landskapet. I den beskrivs språkinlärningens landskap och mål för undervisningen. Lärarens uppgift är att placera kontroller på kartan, olika slags uppgifter, genom vilka målen kan uppnås samt stöda tandemparen att hitta och genomföra dessa kontroller. (Karjalainen m.fl. 2013)

Vasa övningsskola har tillämpat tandempedagogiken sedan läsåret 2017-2018. Skolan samarbetar inom klasstandem med Vaasan lyseon lukio samt inom eklasstandem med Jyväskylän normaalikoulu. Tandem erbjuds åt A- och B-finskastuderande i sammanlagt 5 kurser.

Tandem i praktiken

Klass- och eklasstandem innebär ett samarbete mellan två skolor med olika språk (finska och svenska), två olika lärare i det andra inhemska språket (den finskspråkiga skolans svensklärare och den svenskspråkiga skolans finsslärare) och två olika undervisningsgrupper. Organiseringen av klasstandem förutsätter förutom samarbete mellan eleverna också ett intensivt samarbete mellan lärarna som planerar undervisningen tillsammans. Ett samarbete mellan rektorerna och skolornas administrativa personal är också viktigt för att möjliggöra den gemensamma undervisningen i form av exempelvis gemensamma lektionstider och undervisningslokaler.

I en finsk kontext innebär **klasstandem** att finsk- och svenskundervisningen organiseras i två parallell grupper, A och B, så att hälften av grupperna består av svenskspråkiga och hälften av finskspråkiga elever. Grupperna undervisas parallellt under exempelvis två (av tre) lektioner i veckan. Under den första lektionen undervisar finssläraren finska för grupp A samtidigt som svenskläraren undervisar svenska för grupp B. Under den andra lektionen byts lärarna och rollerna så att finssläraren undervisar grupp B och svenskläraren grupp A. Eleverna byter roll från den lärande parten till att fungera som modell och stöd beroende på vilken lektion de deltar i. Under finsklektionerna är det de finskspråkiga eleverna som fungerar som modell och stöd och under svensklektionerna de svenskspråkiga. Den finskspråkiga skolans svensklärare undervisar i och använder i huvudsak svenska och den svenskspråkiga skolans finsslärare finska i interaktionen med eleverna. Lärarens språk avgörs alltså utgående från ämnet som undervisas, inte utgående från skolans språk. Detta är viktigt, eftersom läraren ska utöver den muntliga användningen av målspråket också behärska språkets grammatik, läroplan och känna till de typiska problemområdena för andraspråksanvändare. (Löf m.fl. 2016)

Virtuella lärmiljöer gör det möjligt även för skolor på starkt enspråkiga orter eller med långt avstånd till andra skolor att inkludera tandemverksamhet i sin språkundervisning. I **eklasstandem** arbetar studerande i par under sina finsk- respektive svensklektioner i en virtuell lärmiljö och mötena sker genom bl.a. videosamtal, chatt och gemensamt skrivande. I eklasstandem delas inte eleverna upp i grupper såsom i klasstandem utan alla jobbar en lektion men finskan och

följande lektion med svenskan. Eklasstandem innebär att lärarna är närvarande under de lektioner som de själva ansvarar för, d.v.s. det andra inhemska språket i sin respektive skola, men också under de lektioner där deras elever är modersmålsanvändare, d.v.s. att finskläraren är närvarande även under svensklektionerna och att svenskläraren är närvarande även under finsklektionerna. Därför är det ytterst viktigt att lärarna samplanerar lektionerna så att de är medvetna om vad alla uppgifter, både i svenska och i finska, går ut på och kan stötta sina elever. Det har nämligen visat sig att eleverna upplever att det alltid är lättast att ställa frågor till den egna läraren som är i samma fysiska klassrum, oavsett målspråket i uppgifterna. Språkligt kan lärarna allt som oftast stötta eleverna och kontrastera språken även om de är behöriga endast i det ena tandemspråket. (Löf m.fl. 2018)

Ett av de viktigaste praktiska arrangemangen är **indelningen av eleverna i tandempär**, eftersom eleverna under hela kursen jobbar med samma tandempartner. Lärarna bildar pären utgående från t.ex. en bakgrundsenkät som utformats för ändamålet samt elevinformation (Löf m.fl. 2016, s. 64). Syftet med bakgrundsenkäten är att hitta par som har gemensamma intressen som kan hjälpa dem att komma igång med samarbetet. Elevinformationen används för att kolla upp elevens tidigare framgång i det andra inhemska språket. De par som passar bäst ihop behöver nödvändigtvis inte vara par som är exakt på samma språkliga nivå med varandra. Samarbetet mellan två svaga elever fungerar oftast inte på grund av att diskussionen inte framskrider. Därför är en starkare elev en mer passande tandempartner åt en svag elev, vilket innebär att den svagare elevens modersmål då kan användas som stödspråk. Ifall två mycket starka elever samarbetar kan diskussionen vara till och med för smidig och då glömmar eleverna att koncentrera sig på språket och språklärandet. En starkare elev har därmed nytta av att jobba med en svagare elev, eftersom eleven då genom att stöda sin tandempartner också själv aktiveras och lär sig att kontrastera språk och får fler möjligheter för lärande. (Löf m.fl. 2016)

Tandempedagogiken i relation till grunderna för läroplanen

Tandempedagogik stöder på många sätt de målsättningar som finns i *Grunderna för gymnasiets läroplan* och i *Grunderna för läroplanen för den grundläggande utbildningen* för språkundervisning i allmänhet och undervisning i det andra inhemska språket: eleven har en aktiv roll i lärandeprocessen, lärandet sker i kommunikation i olika situationer och med olika individer och grupper och undervisningen stärker elevens uppfattning om sig själv som lärande individ. Tandempedagogiken stöder den språkliga medvetenheten både i modersmålet och i andra språk, hjälper eleven att förstå sin egen och andras kulturer och språkliga identitet. Därmed ökar tandempedagogiken toleransen och bygger broar mellan språkgrupperna. Genom att skapa erfarenheter av framgångsrik interaktion med den andra språkgruppen förstärker tandempedagogiken elevens tro på den egna förmågan att lära sig språk och uppmuntrar till att modigt använda språket även om man har ringa språkkunskaper.

I eklasstandem utvecklas förutom språkfärdigheten också den digitala kompetensen som enligt läroplansgrunderna bör förstärkas inom alla skolämnen. Interaktionen mellan tandempartnerna sker virtuellt, vilket stärker elevernas färdigheter att orientera sig i olika virtuella lärmiljöer. Eklasstandem skapar goda förutsättningar att inkludera olika digitala verktyg i skolarbetet på ett meningsfullt och autentiskt sätt. Detta förstärker elevernas färdigheter att använda verktygen som ett stöd för (språk)lärande. Genom en mångsidig användning av den digitala kompetensen i lärandesyfte uppmuntras eleverna att använda digitala verktyg produktivt snarare än enbart för konsumtion och underhållning.

Eftersom tandempedagogiken bygger på ömsesidigt samarbete mellan språkgrupperna behöver alla uppgifter planeras så att de upplevs som meningsfulla både av andraspråksanvändaren och av modersmålsanvändaren för att båda parterna ska vara motiverade att delta i samarbetet och stötta varandra. I eklasstandem sker samarbetet dessutom på distans med hjälp av olika digitala verktyg. Detta ställer nya krav på uppgiftstyperna och gör att uppgifter från exempelvis läroböcker sällan kan användas som sådana utan kräver vidarebearbetning och -utveckling, och ofta planerar lärarna uppgifterna själva. Detta innebär att tandemläraren inte kan följa eller använda läroboken som stöd på samma sätt som i reguljär språkundervisning. Därför är det viktigt att komma ihåg att språkundervisningen och kurserna inte behöver följa en viss lärobok utan man utgår ifrån *läroplanen* och de lärandemål och kursteman som definieras där. (Löf m.fl. 2018)

Lärarens roll som handledare, expert och coach

Tandem som en elevcentrerad undervisningsmodell kräver en annan typ av förhållningssätt än den traditionella språkundervisningen. Utgångspunkten för tandem är ändå den samma som för all undervisning i dag: läraren fungerar som en planerare av olika lärandemiljöer, en coach och en handledare snarare än som en kunskapsförmedlare. Rollen som **handledare** tillhör lärare i alla ämnen och täcker planering av undervisningen, instruerande av eleverna, organisering av verksamheten, utvärdering av lärandeprocessen och stödjande av eleverna i deras

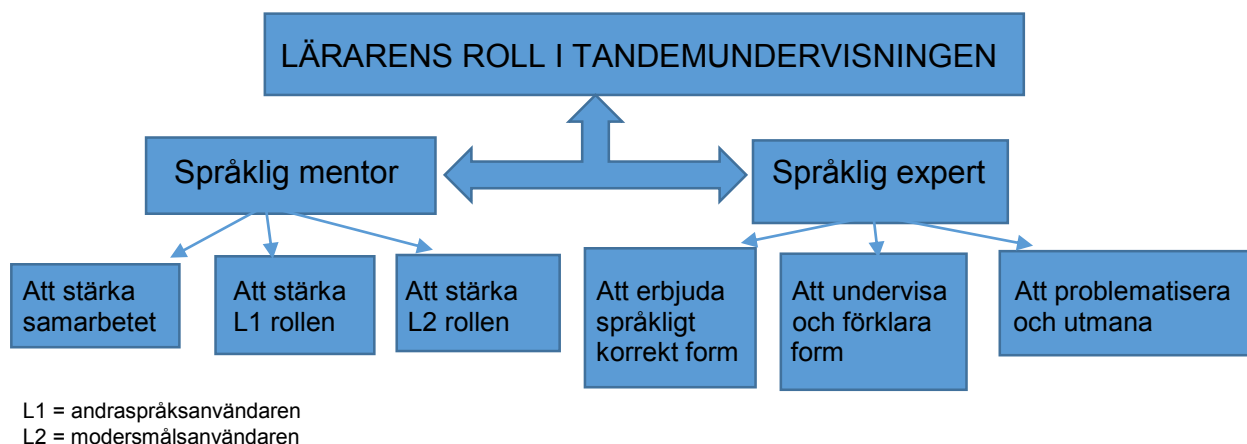
lärandeprocesser. Dessa uppgifter ingår också i tandemlärnarnas uppgifter. Utöver att fungera som en handledare fungerar alla språklärare också som **experter** i språk och språklärande. Detta gäller också tandemlärare. Lärarens uppgift är att planera undervisningen så att den möjliggör en lärandeprocess som inkluderar de målsättningar som fastställts i läroplanen. En språklärare känner till lärandeprocesserna i målspråket, språkets problemområden och kan kontrastera språken samt vid behov använda sig av skolans undervisningsspråk och andra språk som jämförelseobjekt i målspråksundervisningen. Språkläraren behärskar också målspråkets grammatik och kan förklara den. Sådan expertis i språk och språklärande kan inte förväntas av lärare i andra ämnen och därför är klasstandem en modell specifikt för språkundervisning. (Löf m.fl. 2016)

Tandemlärnarna har också en **coachroll** som är specifik för just **klasstandem**. Klasstandem bygger på elevcentrerat pararbete och autenticitet, och elevernas självstyrning och ömsesidighet betonas starkt. Eleverna kan ändå inte förväntas kunna styra sitt lärande och sitt pararbete helt självständigt. (Karjalainen m.fl. 2013) Speciellt i början behöver de lärarens hjälp i att bygga upp ett fungerande samarbete. Läraren hjälper tandempartnerna att hitta fungerande arbetssätt och stöder deras utveckling till aktiva lärandepartner som själva styr sin lärandeprocess. Läraren hjälper eleverna att identifiera sina egna lärandestilar, använda varandra som modeller och stöd samt försäkrar att eleverna arbetar ömsesidigt, dvs. att båda har nytta av samarbetet. På grund av att lärarens roll som språkmodell och stöd i klasstandem är annorlunda än i traditionell undervisning har läraren mer tid att följa med tandemparens aktivitet och vid behov hjälpa dem i att effektivisera sitt samarbete och sina prestationer, vilket är en typisk uppgift för en coach. (Löf m.fl. 2016)

I **eklasstandem** agerar läraren i den fysiska lärmiljön främst som en **handledare** som stöttar eleverna med både kursens innehåll och teknik samt som en språkexpert som hjälper med språkrelaterade frågor och feedback. Även i den virtuella lärmiljön framträder dessa roller mer än coachande av tandempartnernas ömsesidiga samarbete. För att kunna stötta tandempartnerna i deras ömsesidiga samarbete och i deras respektive roller som lärande part i sitt andraspråk och som språklig resurs (modell och stöd) i sitt modersmål behöver läraren kunna ta del av och observera tandemparens interaktion som helhet. Det räcker inte att endast vara delaktig i den partens interaktion som är i samma fysiska klassrum som läraren. Därför är det bra om läraren på ett smidigt sätt kan delta i tandemparens videosamtal. Detta kan lösas genom att paren får t.ex. egna Skypekanaler som lärarna har tillgång till via den virtuella lärmiljön där arbetet utförs. (Löf m. fl. 2018)

Läraren som språklig mentor och språklig expert

Läraren orienterar sig dels mot rollen som språklig mentor, dels mot rollen som språklig expert. Den språkliga mentorrollen handlar om att stöda tandempartnerna i deras samarbete och att stärka deras roller inbördes. Läraren kan stöda tandemsamarbetet på ett mera allmänt plan, men hon kan också stärka rollerna som modersmåls- och andraspråksanvändare mera specifikt. Rollen som språklig expert handlar i högre utsträckning om att läraren undervisar i språk då varken modersmåls- eller andraspråksanvändarens språkfärdigheter räcker till. Läraren kan orientera sig mot rollen som språklig expert genom att till exempel erbjuda en språkligt korrekt form, undervisa och förklara form eller genom att problematisera och utmana studerandena. (Björkskog, 2013)

I traditionell undervisning står läraren för den huvudsakliga språkliga inputen medan tandemläraren har hjälp av studerande som talar målspråket som sitt modersmål (Karjalainen m.fl., 2013). Detta innebär helt nya möjligheter. Läraren behöver inte alltid undervisa i språk, utan kan fungera mera som en inspiratör, igångsättare och handledare. Närvaron av en modersmålsanvändare innebär också utmaningar, eftersom det inte alltid verkar vara självklart hur man som studerande förväntas agera i de olika rollerna som lärande respektive stöttande partner. Närvaron av en modersmålsanvändare betyder inte att läraren skulle förlora sin språkliga expertis eller sitt undervisningsansvar. Rollen som språklig mentor innebär inte heller att läraren skulle vara passiv på något sätt, snarare tvärtom. Att fungera som mentor i tandemundervisning kräver medvetenhet om språkinläring och lärande överlag.

Tandemundervisning innebär också mycket planering och förberedelse.

Tandeminläringens kärna ligger i att den lärande personen samarbetar med en person som har det språk man önskar lära sig som sitt modersmål.

Modersmålsanvändaren kan ändå inte helt och hållet överta lärarens ansvar över tandeminläringen. Läraren har den lingvistiska kunskapen och styr klassrumsverksamheten utgående från den nationella läroplanen. Lärarens arbete i tandemklassrummet består till stor del av att interagera med tandempär vid olika problem och frågeställningar som dyker upp. Lärarna funderar mycket över tandempartnernas samarbete och detta är också ett viktigt tema i tandemlitteraturen (Brammerts & Calvert, 2003). Samarbetet med partnern utgör i sig självt ett mycket

god grund för lärande. Det gäller framför allt i förhållande till de sekundära inlärningsmålen, dvs. förmågan till autonomt lärande, flerspråkigt samarbete och interkulturell kommunikation – och ju mera de studerande reflekterar över sina erfarenheter och diskuterar dem med sin partner, med andra tandemstuderande och med handledare, desto effektivare är det.

Rollen som språklig expert kan med enkelhet tillämpas inom traditionell språkundervisning, medan rollen som språklig mentor kan ses som något unikt för klasstandem och klasstandemläraren. Även i traditionell undervisning kan läraren välja att genast erbjuda korrekta ord och uttryck när studerandena frågar efter det. En vanlig uppgift i traditionell undervisning är också att undervisa form och grammatik. Olika strategier för att lirka fram de rätta svaren är också tillämpligt inom den traditionella språkundervisningen. Att stärka tandempartnerns samarbete överlag och att stärka tandemrollerna specifikt är dock ingen möjlighet i traditionell undervisning på grund av att studerandena inte jobbar i tandempär. Rollen som språklig mentor är därmed karaktäristisk för en tandemlärare i jämförelse med andra undervisningskontexter. Den språkliga mentorrollen möjliggörs genom närvaron av en modersmålsanvändare i klassrummet. I traditionell språkundervisning eller andra språkundervisningskontexter finns det däremot inte någon möjlighet för eleverna att få modell och stöd av en modersmålsalare. Detta är inte ens möjligt i CLIL eller språkbad, eftersom den språkliga inputen i dessa former utgörs av lärarens och övriga andraspråkselevs tal. Tandem innebär språklig input från såväl läraren som modersmålsanvändaren. Eftersom eleverna i tandemklassrummet har möjlighet att tala med en elev som har målspråket som sitt modersmål skapas dessutom goda möjligheter för autentisk interaktion på målspråket. Då blir interaktionen både mål och medel för lärandet, vilket man inom CLIL och språkbad också strävar efter. En viktig uppgift för läraren i tandemklassrummet är då att försöka skapa goda möjligheter till diskussion mellan tandempartnerna. Detta kunde kanske till och med ses som en del av den språkliga mentorrollen. (Karjalainen m.fl., 2013.)

Lärarens möjlighet att orientera sig mot rollen som språklig mentor tyder också på en elevcentrerad undervisning, där eleverna lär sig i interaktion och kommunikation med varandra. Undervisningen handlar på så vis inte enbart om överföring av kunskap, utan snarare om ett gemensamt skapande av mening och förståelse. Detta i sin tur kan relateras till social-konstruktivistiska teorier om lärande (Säljö, 2000). Modersmålsanvändarens roll som språklig modell och språkligt stöd kan också förknippas med Vygotskis teorier om den närmaste utvecklingszonen, där eleverna utvecklas i samspel med och stöd av en individ med mera kunskap (Säljö, 2000).

Det är möjligt att en tandemlärare av gammal vana kan börja agera språklig expert och då undervisar, förklarar och erbjuder korrekta svar istället för att vända sig till modersmålsanvändaren och dennes kunskaper i sitt eget språk. I början kan det tänkas vara svårt för tandemläraren att komma ihåg den möjlighet som tandem innebär, så istället för att dra nytta av modersmålsanvändaren tar läraren över dennes roll av bara farten. Med tanke på självstyrningsprincipen i tandem vore det således kanske önskvärt att agera språklig mentor så långt det är möjligt. När det språkliga mentorskapet inte räcker till behövs dock den språkliga expertrollen. Detta handlar alltså om en medvetenhet hos läraren om vad tandemundervisning har att

erbjudas, så att hon kan utnyttja det i förmån för ökad elevaktivitet. Det handlar också om en balansgång mellan de två rollerna.

Uppgiftstyper och arbetssätt i tandem

Uppgifterna som används i tandem baserar sig på uppgiftstyper som används allmänt i språkundervisning, men de tillämpas så att modersmålsanvändarens språkfärdighet, modell och stöd utnyttjas. För att väcka och upprätthålla elevernas motivation är det viktigt att uppgifterna är meningsfulla för båda tandempartnerna.

Uppgifternas meningsfullhet hänger starkt ihop med deras autenticitet.

Uppgifterna bör lämna utrymme för elevernas egen kreativitet, egna tankar, intressen och känslor. På detta sätt lär eleverna också känna varandra på ett personligt plan vid sidan om uppgifterna, vilket fördjupar deras samarbete. Detta betyder ändå inte att alla uppgifter behöver grunda sig på fri diskussion om ämnen som eleverna själva väljer eller att fria diskussioner alltid skulle vara mest effektiva med tanke på språkproduktion och lärande. Fria diskussioner är en bra uppgiftstyp vid genomgång av teman som är enkla och som eleverna allmänt upplever som intressanta. Många av läroplanens teman är ändå krävande och därför behöver eleverna stöd och mer styrda uppgifter. Svåra teman och de mångsidiga språkliga formerna som förekommer och behövs i diskussionerna skapar ett behov för olika, både mer och mindre styrda uppgifter, precis som i den traditionella språkundervisningen.

I elevcentrerade uppgifter är det speciellt viktigt att eleverna upplever uppgifterna som meningsfulla. För att undvika frustration är det viktigt att redan i planeringsskedet fundera på både den lärande tandempartners och modersmålsanvändarens roll i uppgifterna och skapa utrymme för paret egen kreativitet och självstyrning. Modersmålsanvändaren kan fungera som språkmodell exempelvis i uppgifter där man övar uttal. Även i uppgifter där man övar hur ett visst innehåll uttrycks på målspråket kan modersmålsanvändaren fungera som modell och stöd. Modersmålsanvändaren kan också fungera som modell när man övar och tillämpar olika grammatiska aspekter, exempelvis inre och yttre lokalkasus i olika kontexter (pihassa–pihalla). Undervisningen i explicita grammatikregler är däremot lärarens uppgift. Exakt samma innehåll behöver inte heller behandlas på båda språken, eftersom diskussionen då förlorar sin funktion som förmedlare av elevernas tankar och således också sin autenticitet. Detta förutsätter ett nära samarbete av lärarna i planeringen av uppgifter och kurshelheten. (Löf & Koskinen 2014)

Även om tandemlärande ofta förknippas i huvudsak med muntlig interaktion används också textbaserade uppgifter i tandem och eleverna skriver även olika typer av texter tillsammans. Texter används bl.a. då man övar läsförståelse, och sammanfattningar och högläsning för att öva uttal samtidigt som modersmålsanvändaren fungerar som modell och stöd vid behov. I skrivuppgifter är det speciellt viktigt att ta hänsyn till båda tandempartnerna och deras roller i skrivprocessen så att båda två kan aktivt delta i produktionen av innehållet och språket samtidigt som den lärande parten aktivt får öva på skrivandet. Det gemensamma skrivandet kräver en hel del övning av eleverna, eftersom det är en relativt sällsynt uppgiftstyp i alla läroämnen. Eleverna

tycker ändå att det är nyttigt och fungerande att skriva tillsammans. (Löf & Koskinen 2014, 15)

Muntliga och textbaserade uppgifter leder ofta till att man tar hänsyn till olika aspekter inom språket: i muntliga diskussioner ligger fokus på innehåll och språkligt koncentrerar man sig främst på ordförråd och uttal. (Karjalainen m.fl. 2013) I muntlig språkanvändning tillåts fler fel än i skrift och korrigeringar kräver att man avbryter talaren, vilket gör att tröskeln att korrigera ofta blir hög. Med hjälp av muntliga uppgifter lär tandempartnerna ändå känna varandra samtidigt som de blir vana vid att tala målspråket. När fokus är på innehåll i stället för språklig korrekthet känner eleverna att de lyckas, vilket förstärker deras tro på den egna förmågan att använda och lära sig språket.

Textbaserade uppgifter, inklusive skrivande, leder till mer mångsidig fokus på och bearbetning av språkliga aspekter än muntliga uppgifter. Eftersom texten finns kvar svart på vitt kan man gå tillbaka till att diskutera och korrigera den efter att den lärande parten själv först i lugn och ro försökt formulera sig. I textbaserade uppgifter koncentrerar sig eleverna utöver på ord också bl.a. på böjning, stavning och meningsbyggnad. De aspekter som tandemparen diskuterar och korrigerar handlar ofta om typiska problemkällor för andraspråksanvändare, t.ex. finska språkets kasusformer och svenska språkets ordföljd och bestämda former. (Karjalainen m.fl. 2013)

En utmaning med alla uppgiftstyper är att uppmuntra eleverna till att göra sina uppgifter i egen takt och fokusera på just de aspekter som är utmanande för den lärande parten i tandemparet. En del par behöver många uppgifter medan andra koncentrerar sig länge på en uppgift. Utmaningen för läraren är att hitta en balans där de som redan behärskar språket bra och går snabbt framåt har tillräckligt med uppgifter som är tillräckligt utmanande, samtidigt som elever med svagare språkkunskaper får koncentrera sig tillräckligt länge på samma uppgift. På detta sätt kan också de svagare eleverna uppleva att de kan och lyckas, vilket ökar motivationen att lära sig språket.

Pararbetet möjliggör också differentiering av undervisningen för att besvara alla lärandepartners behov. Eleverna har ändå en tendens att arbeta uppgiftsorienterat och sträva efter att göra alla uppgifter så snabbt som möjligt. Därför är det viktigt att stöda eleverna i att koncentrera sig på en uppgift i taget. Det är inte ändamålsenligt att alla elever ska hinna göra alla uppgifter på varje lektion. Därför borde läraren fundera på ordningsföljden för uppgifterna så att alla elever kan nå de mest centrala målen i läro- och lektionsplanen. Elevfeedbacken i klasstandem har huvudsakligen varit positiv. Eleverna har upplevt att de lär sig och lärarna har märkt att elevernas motivation och attityder förbättras. (Löf & Koskinen 2014, 15)

I handboken Klasstandem – En resa över språkgränsen (Löf m. fl. 2016) samt i den virtuella handboken om eklasstandem som utkommer i juni 2018 (Löf m. fl. 2018) ges närmare exempel på olika uppgiftstyper som lämpar sig väl inom tandempedagogiken.

Handledning av lärarstuderande enligt den narrativa, pragmatiska och integrativa handledningsorienteringen

Att lärarstuderande erbjuds möjlighet att själva planera och genomföra tandemlektioner stöder i allra högsta grad deras utveckling mot att bli självständiga, professionella lärare. De tvingas reflektera över olika roller som en lärare kan ha (handledare, språkexpert, coach, mentor) och de får pröva på alla dessa roller och känna sig för hur de olika rollerna känns. Tillsammans med handledande lärare har de möjlighet att reflektera över sina egna styrkor och svagheter samt hur de kunde vidareutveckla sig i de olika rollerna. Här understryks den **narrativa idén** om självkännedom och egna upplevelser. Det har visat sig att en del lärarpraktikanter har starka egna åsikter om hur den egna "rösten" ska låta och hur språkundervisning ska genomföras. Dessa åsikter återspeglar sig ofta från erfarenheter från den egna skoltiden och den syn på lärande som den egna läraren nyttjade. Genom att tvingas in i en obekant situation där den traditionella synen på språkundervisning rubbas i och med att lärandet sker i par där den ena parten är modersmålsanvändare, vilket sätter sin prägel på både val av uppgiftstyper och lärarens roll i klassrumssituationen, får många på djupet reflektera över sin syn på språkundervisning och lärarroll. Den narrativa handledningsorienteringen kan i detta fall vara en bra utgångspunkt där

handledare och handleddd kan tillsammans reflektera över upplevelser och handledaren kan på ett personligt plan dela med sig av sin egen tandemresa medan lärarpraktikanten får jobba med sin egen lärarpersonlighet och reflektion kring detta. Det mest idealiska skulle vara att samma handledare skulle få handleda samma lärarpraktikant under en längre tid så att en bekräftelse i utveckling kunde ske och att berättelserna kunde bli mer detaljerade och få nya perspektiv under resans gång. En praktikant som för första gången prövar på sina vingar inom tandempedagogiken kommer att märka vilka möjligheter denna undervisningsmetod tillför och att det hela tiden sker en utveckling i t.ex. de egna lärarrollerna och valet av arbetsmetoder och uppgiftstyper. Att få fortsätta arbeta med denna metod förstärker den egna utvecklingen till en självständig lärare som kan planera, reflektera, ta fram den tysta kunskapen och ha goda förutsättningar för interaktion.

I handledningssituationer är det viktigt att ge utrymme för delade berättelser mellan handledare och handleddd. Den narrativa handledningen kräver tid och intresse från handledarens sida att verkligen lyssna på sin lärarpraktikant och dennes uppfattning om sin utveckling, syn på lärande och medvetenhet om sina olika lärarroller. Just inom tandempedagogiken är det extra viktigt att hjälpa praktikanten att hitta olika former för lärande och handledning av elever eftersom den traditionella lärarrollen byts ut till en mera handledande och coachande roll. Så förutom handledning inför planeringen av själva tandemlektionerna bör fokus starkt ligga på en ömsesidig diskussion kring synen på en kommunikativ inlärningsstil där lärandet sker tillsammans med en elev i samma ålder från den andra språkgruppen. Förståelsen för tandempedagogiken kräver reflektion och diskussion där alla parter åsikter och berättelser är lika värda.

Den **pragmatiska handledningsorienteringen** spelar också en viktig roll för att få lärarpraktikanten att våga pröva sig fram i samverkan med sin tandemgrupp. Praktikanten får erfarenheter av det praktiska arbetet som går ut på att planera lämpliga tandemuppgifter med tillräckliga instruktioner och överföra dessa till lärmiljön (eklasstandem), starta upp en tandemlektion och kunna handleda sina elever enligt behov samt reagera på frågor eller oförutsedda problem som kan uppstå (tekniska problem, ojämna par osv.). Det hela bygger på att man inte kan "läsa sig till lärare" utan behöver få den praktiska erfarenheten och uppöva sina färdigheter i reella situationer. Handledaren ska utmana praktikanten att våga pröva på nya handlingsmodeller och testa hypoteser för att kunna reflektera över det planerade och förverkligandet. På detta sätt får praktikanten en egen uppfattning av vad som är hållbart och funktionellt och kan således låta de praktiska erfarenheterna hjälpa till att formulera den egna synen på vad som fungerar inom tandem och vad inte. Handledarens roll är att få praktikanten att i förväg reflektivt bedöma olika situationer och handlingar och detta sker via den evidensbaserade kunskap som handledaren har. Utgående från praktikantens lektionsplanering kan handledaren bygga upp scenarion där praktikanten får sträva till att lösa olika pedagogiska och didaktiska problem, ställa upp hypoteser som sedan provas under själva lektionen.

Den pragmatiska idén har sin styrka inom tandem då det gäller att planera uppgiftstyper som är tillräckligt mångsidiga, utmanande och noggrant genomtänkta och formulerade så att tandemparen vet vad som förväntas av dem. Praktikanterna

tvingas till reflektion som kan bidra till förnyelse och utveckling av det pedagogiska tänkandet.Handledningssamtalet ska bidra till reflektion och diskussion kring pedagogiska frågor och skapa insikter om också icke-medvetna handlingsmodeller hos praktikanterna. På detta sätt skapas plats för nya kreativa tankemönster och förändrade och utprövade färdigheter.

För att lärarpraktikanterna ska kunna hålla egna tandemlektioner så behövs det en hel del **integrativ handledning**. Praktikanterna behöver expertkunskap, dvs. teoretisk och konceptuell kunskap om själva tandempedagogiken och här krävs det ett samarbete mellan FPV och VÖS. Redan under sina teoretiska studier på FPV bör lärarstuderandena ha möjlighet att gå en kurs i tandempedagogik och få en första introduktion i både klass- och eklasstandem och allt vad detta innebär (att skapa kollaborativa lärmiljöer och uppgifter, våga vara kreativitet och tänka utanför lådan, ha en stark språklig medvetenhet och goda ämneskunskaper och insikt i kontrastivt tänkande, hur undervisa språkligt blandade grupper, hur stöda elevernas olika roller under lektionerna, vilka är lärarens olika roller, vad innebär kommunikativ inlärningsstil osv.). Det behövs både praktisk och erfarenhetsbaserad kunskap. FPV kan erbjuda möjlighet att titta på inspelningar från tandemlektioner och sedan kan handledaren på VÖS ge mer praktisk och erfarenhetsbaserad kunskap. Praktikanterna bör också erbjudas handledning i virtuella miljöer.

Lärarstuderande behöver också få sociokulturell kunskap, dvs. kunskap om hur tandem bedrivs på skolan. Detta kan de få genom att ta del av en guide VÖS utarbetat för detta ändamål, de kan åhöra tandemlektioner och föra diskussion med handledaren. Praktikanterna bör också handledas i den sociala kunskap som krävs för att jobba i språkligt blandade grupper, dvs. att man måste beakta att två personer med olika modersmål och kulturer möts, att de ska kunna samarbeta och hjälpa varandra i språkinläringen och vara medvetna om vilka roller de har på lektionerna och få handledning och stöd av läraren för att kunna utvecklas i denna roll.

Då en praktikperiod på VÖS inleds bör alltså lärarpraktikanterna vara inlästa på tandempedagogiken så att de tillsammans med handledaren kan föra en diskussion som är förankrad i teoretiska kunskaper. Denna förståelse för de element som krävs för att kunna undervisa enligt tandemmetoden är grunden till att handledaren och praktikanterna tillsammans kan analysera utgångssituation, mål och arbetssätt och i efterhand diskutera undervisningssituationen i anknytning till teorin.

Lärarpraktikanterna behöver vanligtvis mycket handledning i utformandet av uppgifterna och helheterna, eftersom de skiljer sig ganska mycket från den traditionella språkundervisningen. Praktikanterna behöver ofta också handledning i självreglering och i att förena den teoretiska kunskapen om de olika lärarrollerna till praktiskt utförande. Av handledaren krävs lyhördheten under lektionerna för att se var det verkliga handledningsbehovet ligger.

Den integrativa pedagogiken strävar till att praktikanterna får ett självständigt handlande och autonomt tänkande och blir en autonom och professionellt kunnig lärare som i sin tur kan utbilda självständigt tänkande och autonoma elever. Och detta ger tandem all möjlighet till.

Det krävs ett tätt samarbete mellan handledarna på VÖS och FPV så att alla är medvetna om vilka praktiska och teoretiska kunskaper lärarpraktikanten fått ta del av under sin utbildning och vilka delar som ännu bör förankras under praktikperioden. Det är också önskvärt att gemensamma möten arrangeras där handledarna på VÖS och FPV kan utbyta erfarenheter och diskutera handlingsmodeller. För att upprätthålla utmärkta teoretiska och praktiska kunskaper hos handledarna lönar det sig att samarbeta och tillsammans fortbilda varandra.

Källförteckning

Björkskog, L. (2013). Lärarens roll i tandem-undervisning En fallstudie av lärares orientering mot språkrelaterade aspekter i interaktion med gymnasiestuderande. Magisteravhandling i pedagogik, Pedagogiska fakulteten, Åbo Akademi

Brammerts, H. & Calvert, M. (2003). Att lära genom kommunikation i tandem. Ingår i Brammerts, H. & Calvert, M. (2003). Att lära genom kommunikation i tandem. I: B. Jonsson (red.). Självtstörd språkinläring i tandem. En handbok. Rapport No 13. Härnösand: Department of Humanities, Mid Sweden University. S. 31–43

Löf, Å. & Koskinen, H. (2014). Klasstandem är mycket mera än bara språk-inläring. Tempus 6/2014. 14–15.

Löf, Å., Koskinen, H., Pörn, M., Hansell, K., Korhonen, A. & Engberg, C. (2016). Klasstandem – En resa över språkgränsen. Luokkatandem – Matka yli kielirajan. Åbo Akademi. Dokumentation från fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier Nr 7 2016.

Löf, Å m.fl. Virtuell handbok i eklasstandem, utkommer sommaren 2018

Pörn, M. & Karjalainen, K. (2013). Klasstandem i en tvåspråkig skolkontext. Kieli, koulutus ja yhteiskunta.
<http://www.kieli-verkosto.fi/article/klasstandem-i-en-tvasprakig-skolkontext>

Säljö, R. (2000). Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.